

tia potius est dicenda, quam falsitas, ad quam omnino requiritur diffinitas positiva (1).

Quid error. Falsitas logica appellatur quoque error, qui in eo semper consistit, ut cognoscatur rem esse id, quod non est, aut non esse id, quod est.

Relate ad falsitatis naturam similis quæstio ac resolutio dari potest ac relate ad naturam veritatis, de qua in præcedenti articulo dictum est.

Quomodo veritas opponatur falsitati. 7. Veritatem opponi falsitati, apud omnes in comperto est; difficultas autem esse potest in assignando genere oppositionis, qua inter se reluctantur. Nam Magnus Albertus (2) docere videtur, inter veritatem ac falsitatem vigere oppositionem contradictoriam. At vero S. Thomas (3) alique communissime Doctores existimant verum et falsum contrarie opponi. Hanc nos amplectimur sententiam. Sed ut clare intelligatur quæstionis status, varia sunt

Notanda: 1.^a Notanda. 1.º Sermo non est de ipsis abstractis formis conformitatis ac diffinitatis, adæquationis et inadæquationis, quæ in actu vero ac falso reperiuntur; sed de actibus ipsis conformibus ac diffinitibus in concreto (4).

2.º Sermo item non est de veritate ac falsitate quæ actibus insit circa objecta diversa, vel circa unum idemque sub diversis circumstantiis ac respectibus. Non quærimus v. g. quomodo differant hi actus: *Homo est animal et circulus est quadratus*, etc. Et ratio est, quia ejusmodi veritas ac falsitas non proprie sunt oppositæ, sed potius se habent instar disparatarum formarum, et reperiuntur simul in eodem intellectu, cum nemo sit mortalium, qui veritatem puram omnique errore illibatam assequatur. Agimus ergo de veritate ac falsitate actuum *circa idem et secundum idem*.

3.º Quæstio non est de veritate ac falsitate simplicis apprehensionis, sed iudicii. Etenim, ut mox videbimus,

(1) Cfr. Conimbr., *Dialect.* tom. 2, In Caput *De Signis*, quæst. 5, art. 4; Suarez, *Disp. Met.* 9, sect. 1, n. 14, ubi egregie res declaratur.

(2) *Summa*. 1.^a p. q. 25, membr. 3.

(3) 1. p. q. 17, a. 4; et 4.^a *Metaphysic.*, lect. 6, paragr. c.; et *Perihermen.* in fine cum Aristot. *ibid.*

(4) Cfr. S. Th. 1. p. q. 17, a. 4.

falsitas, proprie loquendo, cadere in simplicem apprehensionem nequit (1).

4.º Neque agitur de veritate ac falsitate cujuslibet iudicii et quomodolibet; sed de duobus iudiciis, altero vero, altero falso circa unum idemque objectum, seu de binis iudiciis, quorum alterum affirmet idipsum quod alterum negat, nimirum de iudiciis objective contradictoriis.

8. PROPOSITIO. Veritas et falsitas duorum iudiciorum circa unum idemque objectum contrarie opponuntur.

Probat. Inter veritatem ac falsitatem duorum actuum, qui idem respiciunt objectum et secundum idem, adest, ut patet, aliqua oppositio. Atqui non relativa, non contradictoria, non privativa. Ergo contraria.

Consequentia patet, non enim existit alia oppositio præter quatuor assignatas. Patet quoque Major.

Minor ergo probatur. 1.º *Non relativa*, quia nec verum refertur ad falsum, nec falsum ad verum: nec verum et falsum *dicuntur ad convertentiam*; nec sunt simul natura et cognitione: quæ sunt proprietates relativorum (2).

2.º *Non contradictoria nec privativa* ob eandem rationem. Proprium enim harum oppositionum est, ut existant inter extrema, quorum alterum est negativum. Atqui veritas et falsitas sunt duo extrema positiva, nimirum positivus assensus et positivus dissensus, duo actus physici reales. Ergo... (3).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

9. Obj. 1.º Cognitionem esse diffinem rei est idem ac non esse illi conformem. Atqui conforme ac non conforme contradictorie opponuntur. Ergo.

(1) Nec pariter controversia est de veritate transcendentali ac falsitate; idque non solum quia non pertinent ad Logicæ considerationem; sed etiam quia transcendentalis veritas non habet oppositam sibi falsitatem, quæ id nominis proprie mereatur.

(2) Revoca in mentem harum oppositionum indolem ac proprietates in *Logica-Minori* descriptas, n. 37 seqq.

(3) Vide S. Thom., *loc. cit.*; Suarez, *Disp. Metaph.* 9, sect. 1, n. 22; Ruiz de Montoya, *de Scientia Dei*, disp. 92, sect. 6.

Resp. Neg. Maj. vel dist.: esse difformem difformitate mere negativa, idem est ac non esse conformem, *trans.*; difformitate positiva, *neg.* Conformitas et difformitas positiva circa unum idemque objectum non possunt esse nisi in duobus positivis actibus. Difformis ergo cognitio ejusmodi difformitate non solam importat negationem conformitatis (1).

Instabis. Ita se habet *falsum* respectu *veri*, sicut *non album*, v. g. respectu *albi*. Atqui album et non album contradictorie opponuntur. Ergo et verum et falsum.

Resp. Neg. Major. Sed potius se habent ut *album* et *nigrum* quæ significant duas formas positivas, non secus ac *verum* et *falsum*. Non est autem idem non album ac nigrum: nam non album significat immediate negationem albedinis, nigrum vero immediate significat nigredinem, et solum mediate et ex consequenti, negationem albedinis.

*Obj. 2.** Doctrina exposita videtur communem Logicorum sententiam destruere. Omnes enim uno ore docent, oppositionem duarum propositionum secundum affirmationem ac negationem esse contradictoriam. Atqui oppositio propositionis veræ ac falsæ circa idem est oppositio secundum affirmationem ac negationem. Ergo.

Resp. neg. assert.: ad prob. *dist.* Duæ propositiones oppositæ secundum affirmationem ac negationem contradictorie opponuntur, si *objective considerentur*, seu secundum id quod enuntiant ac repræsentant, *conc.* si *subjective sumantur*, seu secundum quod tales propositiones sunt in seipsis, *neg.* Et *contradistincta* Minori, *neg.* conseq.

Nimirum objecta propositionum oppositarum secundum affirmationem ac negationem continent contradictionem, nam una earum affirmat id ipsum, quod altera negat. Sed ipsa affirmatio et negatio, in quibus consistunt illæ propositiones, sunt in se duo actus reales, ideoque non possunt inter sese contradictorie opponi. Id quod egregie declarat Cardinalis Cajetanus in commentario Aristotelis *Peribermenas* (2). Simili

(1) Vide P. Greg. de Valentia, in 1.^a part. disp. 1, quæst. 17, punct. 3, ad 2.um

(2) Lib. 2, lect. 14 et ultima, inter Opera S. Thom. t. 18, p. 80, Parmæ 1865.

modo *mala fieri et mala non fieri* contradictorie opponuntur, at vero *velle mala fieri ac velle non fieri mala* non contradictoriam, sed contrariam habent oppositionem (1).

Unde vides duas propositiones objective et secundum logicam considerationem contradictorias, esse physice ac subjective contrarias.

Obj. 3.º Esse et non esse habent se contradictorie. Sed verum et falsum se habent, sicut esse et non esse. Ergo contradictorie opponuntur (2).

Resp. dist. Maj. Esse et non esse prout considerantur objective et extra intellectum, *conc.*; prout considerantur in intellectu, seu in actu intellectus affirmante et negante esse, *neg.*

Est eadem difficultas sub aliis terminis proposita, quæ proinde eodem modo est enodanda. «Quamvis verum et falsum, inquit Franciscus Sylvius, prout sunt in rebus, habeant se, ut esse et non esse; prout tamen sunt in intellectu, non habent se, ut esse et non esse, sed sicut *apprehendere esse* et *apprehendere non esse*; et per consequens habent contrarietatem ad invicem» (3). Vide alia apud S. Thomam (4).

CAPUT II.

DE SUBJECTO LOGICÆ VERITATIS.

10. In cognitione vera cogitari possunt tria: facultas ipsa cognoscitiva veritatis, species intentionalis et habitus, quibus juvatur potentia ad cognoscendum, et ipsa formalis cognitio. Cum ergo subjectum inquiritur veritatis, controversia de his tribus institui posset. Verum quærere, quænam facultates seu potentiæ veritate potiantur, perinde est, ac quærere de mediis

Status
questionis.

(1) Vide S. Thomam, 1. p. q. 19, a. 9, ad 3.um

(2) S. Th. 1 p. q. 17, a. 4, argum. 1.º

(3) In 1.um part., q. 17, a. 4. Cfr. S. Th. ib. ad 1.um

(4) Loc. cit. Sed duæ aliæ difficultates, quas apud S. Doctorem invenies, facile solvuntur, quia non respiciunt veritatem ac falsitatem logicam eo modo, quo a nobis considerantur.

assequendæ veræ cognitionis: id quod in sequenti disputatione tractandum suscipimus. Quæstio vero de veritate specierum intentionalium atque habituum, cum non magnam afferat utilitatem, prætermittenda a nobis est (1). Reliquum itaque est, ut investigemus, in quibusnam cognitionibus veritas aut falsitas logica inesse valeat. Cognitionis enim triplex est; simplex rei apprehensio, iudicium et ratiocinium. Sed de iudicio et ratiocinio nemo est, qui ambigit, quin veritatis falsitatisque sint capacia. Tota ergo controversia circa simplicem apprehensionem versabitur (2).

ARTICULUS I.

Utrum adsit veritas in simplici apprehensione.

Nota. 1.º Nomine simplicis apprehensionis intelligimus simplicem notitiam objecti absque ulla de ipso affirmatione aut negatione. Eiusmodi apprehensio potest esse et intellectualis et sensitiva, et utramque hic complectimur communi appellatione.

2.º Quæstionem ergo præsentem obscuram et non parum controversam reddidere nonnulla loca tum Stagiritæ tum Angelici Doctoris in speciem contradictoria. Modo enim scribunt veritatem *solum* esse in *compositione ac divisione* (3);

(1) Si quis tamen aliquid scire de hac re velit, legat Francisc. Suar., disp. 8 *Metaph.*, sect. 4; et Didac. Ruiz de Montoya, *De Scientia Dei*, disp. 87, sect. 6. Alia est quoque ratio, cur omittenda est hæc controversia, quia nos agimus de veritate *cognitionis*; iam vero nec species nec habitus sunt cognitio formalis, sed principia tantum cognitionis.

(2) Illa quoque posset institui disceptatio, utrum veritas sit in cognitione tantum speculativa, an etiam in practica. Vide Suar., disp. 8 *Metaph.*, sect. 5; et Ruiz, Op. cit. disp. 87, sect. 8. Et dicendum videtur non minus cognitionem practicam, seu illam, quæ opus faciendum dirigit, quam speculativam, seu illam, quæ objectum mere intelligit et contemplatur, subjectum esse veritatis: utraque enim æque conformatur objecto.

(3) Arist. lib. 1.us *Perihermen.* c. 1; 3.us *De Anima*, c. 6, textu 22; *Metaphys.* lib. 6, cap. 2, vers. fin.; S. Th. 1 p., q. 16, a. 2; *De Verit.*

modo veritatem simplicibus quoque conceptibus asserunt (1). Hinc Auctores, potissimum antiquiores, alii aliis innixi textibus illorum communium Magistrorum, in oppositas abierunt sententias. Nam Hervæus et Durandus (2) et præcipue P. Vazquez (3), docuerunt veritatem compositioni ac divisioni tantummodo inesse. Et pro eadem etiam sententia citatur Cardinalis Cajetanus (4).

E contrario veritatem simplici quoque apprehensioni tribuunt, ut celebriores tantum nominem Doctores, Capreolus, Ægidius et Soncinas (5), Molina (6), Fonseca (7), Suarez (8), Ruiz (9), Valentia (10), Toletus (11), Conimbricenses (12), Ferrariensis (13), Sylvius (14), Arriaga (15), et Hurtadus (16), aliique.

Et quamquam notarunt P. Vazquez (17), Izquierdo (18), Hurtadus et Arriaga (19) controversiam hanc magis esse de nomine; nimis tamen celebris facta est in scholis, ut eam possimus hoc loco prætermittere.

q. 1, a. 3; lib. quest. 14, a. 1; *Contra Gentes* lib. 1, c. 59; *Metaph.* lib. 6 lect. 4; 3.us *de Anima*, lect. 11; 1.us dist. 19, q. 5, a. 1 ad 7.um; 3.us dist. 23, quest. 2, a. 2.

(1) Arist. 3 *de Anima*, cap. 6, text. 26; *Metaph.* lib. 9, cap. ult.; S. Th. 1 p. q. 16, a. 2; *De Verit.* q. 1, a. 3; lib. 1 *Periherm.*, lect. 3; *Metaph.* lib. 9, lect. 11.

(2) Apud Suar., disp. 8 *Metaph.*, sect. 3; et apud Ruiz, Op. cit., disp. 87, sect. 1.

(3) In 1.^{am} part., disp. 75, cap. 2.

(4) In 1.^{am} part., q. 16, art. 2.

(5) Apud Suarez, et Ruiz, loc. cit.

(6) In 1.^{am} part., quest. 16, disp. 1.

(7) *Metaph.* lib. 4, c. 2, q. 6, sect. 4.

(8) Loc. cit.

(9) Loc. cit.

(10) In 1.^{am} part., disp. 1, quest. 16, punct. 2.

(11) In 1.^{am} part., quest. 16, a. 1 sub. fin.

(12) *Dialect.* in cap. *de signo*, quest. 5, a. 2.

(13) In lib. 1.um *Conf. Gent.* c. 59.

(14) In 1.^{am} part., quest. 16, a. 2.

(15) *Curs. Phil., Logic.*, disp. 14, sect. 4.

(16) *Curs. Philos., De Anima*, disp. 9, sect. 2.

(17) In 1.^{am} part., disp. 75, c. 1, n. 1 etc., cap. 3, n. 15.

(18) *Pharus scientiar.*, disp. 3, quest. 2, n. 40.

(19) Loc. cit.

Varie Auctorum sententias

Communior doctrina

12. PROPOSITIO. Negari nequit aliquam inesse simplici apprehensioni veritatem.

Prob. 1.º Simplex apprehensio cognitio quædam est, et objecto conformis esse potest. Atqui omnis cognitio conformis objecto, quod repræsentat, veritate gaudet. Ergo simplex quoque apprehensio. Ergo...

Prob. 2.º Dantur procul dubio definitiones veræ. Atqui omnis definitio spectat ad primam mentis operationem seu simplicem apprehensionem, ut suo loco notatum fuit (1). Ergo...

Prob. 3.º Apprehensio simplex est res quædam. Sed omnis res aliquam veritatem habet, saltem transcendentalem, ut ostenditur in Ontologia. Ergo aliqua veritas concedenda est simplici conceptui.

Dices hic non agi de veritate transcendentali, sed logica. Fateor ita se rem habere. Sed quoniam nonnulli auctores absque ulla distinctione omnem, saltem verbo, videntur simplici apprehensioni eripere veritatem, volui in tertio hoc argumento, veritatem, saltem transcendentalem, stabilire, ut pateat non esse probandam illorum rationem loquendi.

Crediderim itaque statutam propositionem in hoc sensu generali a nemine posse negari. Quin ipse P. Vazquez (2) cum Durando et Hervæo diserte monet simplici apprehensioni denegandam non esse, neque a se denegari, veritatem transcendentalem, sed tantum logicam.

Ut ergo questionem propius attingamus, videndum jam est, num simplici apprehensioni asserenda sit non solum veritas communis rebus omnibus, sed etiam cognitionis propria, seu logica et formalis.

(1) Vid. supra in *Log. Minor.*, n. 73.

(2) In 1.^æ part. disp. 75, cap. 1, n. 2.

ARTICULUS II.

Qualis veritas competat simplici apprehensioni.

13. Nota. 1.º Quod veritas non sit *plena et perfecta consummalaque* in prima mentis operatione, non eget probatione. Nimis enim patet simplicem rei apprehensionem esse cognitionem rerum inchoatam dumtaxat atque imperfectam, quæ compleri per iudicium ac discursum debet. Cum itaque veritas sit dos cognitionis, imperfecta cognitio non nisi imperfecta veritate ornetur, necesse est.

Status
questionis.

2.º Solum ergo controvertitur, conveniatne simplici conceptui veritas logica. Nam P. Suarez (1) postquam opinionem negantium conceptui veritatem acriter impugnaverat, tandem illam metaphysicam solummodo seu transcendentalem esse scribit. Itaque in ipsam recidere videtur sententiam Vazquezii, Durandi et Hervæi, quos nuper notavimus minime voluisse transcendentalem excludere veritatem. Atque hoc etiam modo videtur opinari P. Dominicus Bañez (2).

Varie sententia.

At vero Ferrariensis (3), Ludovicus Molina (4), Didacus Ruiz (5), Valentia (6), Conimbricenses (7), Hieron. Fassolus (8), Hurtadus (9), Arriaga (10), De Rhodes (11), Carleton Compton (12), alique, simplici apprehensioni logicam veritatem esse asserendam contendunt. Et hæc videtur esse vera D. Thomæ doctrina (13). Sit itaque

Vera
doctrina

(1) Loc. cit., sect. 3, n. 7.

(2) In 1.^æ part. q. 16, a. 2.

(3) In lib. 1 *Cont. Gent.*, c. 59.

(4) In 1.^æ part. q. 16, disp. 1, paragr. *Dubium est.*

(5) De *Scient. Div.*, disp. 87, sec. 2.

(6) Loc. cit., punct. 2.

(7) Loc. cit., quest. 7.

(8) In 1.^æ part. q. 16, a. 2, *dubium* 1, *conclus.* 2, n. 7.

(9) De *Anima*, disp. 9, sect. 2.

(10) *Logic.*, disp. 14, sect. 4.

(11) *Philos. Peripat.*, lib. 1, disp. 3, quest. 2, sect. 2.

(12) *Logic.*, disp. 44, sect. 2.

(13) Vide S. Thom. tum in *Summ. totius Logic. Arist.*, tract. de *Enuntiatione.*, cap. 5, tum in aliis locis mox citandis.

14. PROPOSITIO. Simplici apprehensioni logica seu formalis veritas tribuenda est.

Prob. 1.º Veritas logica stat in cognitione conformi objecto suo. Atqui simplex apprehensio est cognitio, et est conformis objecto suo. Ergo.

Major continet veritatis logicæ definitionem; et Minor est adeo vera, ut inferius probandum nobis sit, simplicem apprehensionem ita objecto suo conformari, ut difformis ipsi esse nequeat.

Prob. 2.º Ex communi doctrina veritas transcendentalis consistit in eo, quod objectum conformetur, vel conformabile sit intellectui seu cognitioni; veritas vero logica, in eo quod cognitio conformetur objecto. Atqui simplici apprehensioni non sola competit prima adæquatio. Ergo.

Revera simplex apprehensio non solum est conformis ideis divinis archetypis, non solum est conformabilis intellectui eo sensu, ut ipsa in se cognosci possit alio actu veræ cognitionis, qui est duplex modus explicandi veritatem transcendentalem, ut suo loco videbimus (1); sed præterea quia est imago representans objectum aliquod, cui proinde conformis sit, oportet.

Prob. 3.º Nemo profecto negabit conceptum exhibentem *animal rationale* esse logicæ verum, si ad hominem a cogitante referatur. Atqui ex eo quod ad hominem referatur a cogitante, nihil ipsi conceptui in se accrescit. Ergo conceptus ille licet meram notitiam contineat, nec referatur ad hominem, eandem in se habet veritatem. Ita imago Cæsaris, etiamsi a me non referatur ad Cæsarem, nec *advertatur* illi similis, revera non desinit esse similis et conformis exemplari suo.

(1) S. Thom. dupliciter solet declarare transcendentalem veritatem: 1.º per ordinem ad intellectum practicum divinum seu conformitatem, quam res omnis habet cum ideis divinis archetypis, a quibus assignatur unicuique rei creabili mensura suæ perfectionis atque entitatis. 2.º per ordinem ad intellectum speculativum, quatenus nimirum quælibet res cognoscibilis est, et conformare sibi potest intellectum, a quo vere cognoscatur. Vide loca supra citata. Sed de his in Ontologia.

Dixi doctrinam hanc esse Angelici Doctoris: id quod nunc probandum est.

1.º Quia ex S. Thoma, *veritas invenitur in intellectu, secundum quod rem apprehendit, ut est* (1). Et *verum intellectus nostri est, secundum quod conformatur principio, scilicet rebus, a quibus cognitionem accipit* (2).

Et intellectus prout *cognoscitivus* in tantum est verus, in quantum habet similitudinem rei cognitæ, quæ est forma ejus, in quantum est cognoscens. Et propter hoc per conformitatem intellectus et rei veritas definitur (3).

Atqui hæc omnia in simplicem quoque apprehensionem quadrant.

2.º Sæpe S. Thomas in iis ipsis locis, in quibus negare videtur veritatem simplici apprehensioni, docet intellectum simpliciter apprehendentem esse verum, licet veritas non sit nisi in iudicio (4). Atqui intellectus simpliciter apprehendens ex mente Aquinatis, verus non est sola transcendentali veritate. Ergo...

Minor. Nam in omnibus illis locis ideo dicitur verus intellectus, quia rebus conformis. Atqui hæc notio est veritatis logicæ secundum Angelici doctrinam, quemadmodum supra vidimus. Ergo quando ex una parte S. Thomas concedit simplicem apprehensionem veram esse, et ex altera docet veritatem soli competere iudicio, non omnem putandus est simplicibus conceptibus denegasse veritatem logicam, sed specialem aliquam, quæ sit dos solius iudicii.

3.º Sed quid alia in hanc rem argumenta congeramus? Ipse D. Angelicus, sui verissimus interpres, scripsit diserte, cum dicitur veritatem solum esse in iudicio, id ita intelligendum esse, ut veritas sit quidem in simplici apprehensione, non tamen ut *cognita*, sed ut res quædam, quia nempe solum in actu iudicii advertitur, et cognoscitur veritas, quæ

(1) 1 p. q. 16, a. 5.

(2) Ib. ad 2.um

(3) Ib. art. 2. Cfr. lib. 6 *Metaph.* lect. 4, circa med.; Lib. 1.º *Contr. Genl.* c. 59.

(4) Vide inter alia loca: 1 p. q. 16, a. 2; *De Veritate*, q. 1, a. 12; 3.º *de Anima*, lect. 11, sub fin.; *Periherm.* lib. 1, lect. 3.

jam possidet; quemadmodum in sequenti articulo explicandum est (1).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

15. Obj. 1.º Aristoteles ac S. Thomas multis in locis negant simplicibus conceptibus veritatem.

Resp. *dist.* assertum: negant veritatem illam specialem ac propriam iudiciorum, quæ mox declarabitur, *conc.*, negant omnem veritatem simplici apprehensioni, *neg.*

Res patet ex aliis locis in quibus aperte doctrina nostra continetur (2).

Obj. 2.º Si simplex apprehensio veritatem haberet, esset quoque falsitatis capax. Nam contraria sunt circa idem subjectum, et veritas ac falsitas contrarie opponuntur. Atqui falsitas cadere in simplice apprehensionem non potest, ut nunc supponimus ac probabimus inferius. Ergo.

Resp. *neg.* Maj.: ac probationis distingo primam assertionem. Contraria sunt circa idem subjectum, ita ut quodlibet subjectum capax unius formæ, capax sit etiam formæ contrariæ, *neg.* Contraria sunt circa idem subjectum, quando subjectum est aptum recipiendis formis contrariis, *subdist.* contraria tunc sunt circa idem subjectum et secundum eundem actum, *neg.*, secundum diversos, *conc.* Nam contraria sunt, quæ in eodem genere maxime distant et eidem subjecto vicissim insunt; *nsi alterum eorum insit a natura.* Necessè ergo non est, ut quodlibet subjectum unius formæ capax, possit etiam suscipere contrariam (3). Sic divinus intellectus verissimus est, et nihilominus essentialiter falsitatem omnem repellit. Intellectus humanus capax est et veritatis et falsitatis, sed non circa eosdem actus. Nam in actu certo et evidenti, et potissimum in actu fidei supernaturalis ita veritate

(1) Vide S. Th. 1 p. q. 16, a. 2; *Periherm.* lib. 1, lect. 3; *Metaph.* lib. 6, lect. 4; *Summa totius Logicæ Arist.* tract. de *Enuntiat.*, c. 5. Cfr. 1 p. q. 17, a. 2 ad 3.um

(2) Mentem Aristotelis expendit egregie Suarez in *Indice locupletissimo*, quem fecit in Aristotelis *Metaphysicam* (lib. 6, cap. 2 circa med.), inseruitque in limine suarum *Disputationum Metaphysicarum*.

(3) Vide *Logicam Minorem*, ubi de contrariis, n. 37.

ornatur, ut errare non possit, cum error his actibus reluctetur. Idem ergo dic de simplici apprehensione (1).

* Obj. 3.º Propositio ex communiter recepta definitione, est oratio verum vel falsum significans. Atqui si veritas competit simplici apprehensioni, non recta esset hæc definitio. Nam tunc non modo in propositione, sed in omni oratione atque adeo in terminis incomplexis, licet simplicium apprehensionum sint expressiones, adesset veritatis significatio. Ergo...

Resp. *Dist.* Maj. Propositio est oratio verum vel falsum significans perfecte et plene, eoque peculiari modo, qui de iudicio mox exponetur, *conc.* Propositio est oratio verum quomodocumque exprimens, *neg.*

Nimirum idem dicendum est de orali cognitionum expressione, quod de ipsis cognitionibus mentis, cum veritas sermonis signum sit veritatis intellectus. Licet autem intellectus noster in omni cognitionum genere potiri veritate possit, tamen solum in actu iudicii eam plene perfecteque possidet: et licet per simplicem quoque apprehensionem *habeat in se veritatem*, at vero solum per actum iudicii *cognoscit se illam habere*. Quæ est Angelici doctrina eo ipso in loco, ubi allatam propositionis definitionem exponit (2). Hoc ergo sensu propositio est oratio significans verum, quod est in intellectu *tamquam cognitum*.

Obj. 4.º Si veritas logica esset in simplici apprehensione, esset etiam in speciebus intelligibilibus, atque habitibus; nam etiam hæc habent suam conformitatem cum objectis ad quorum intellectionem concurrunt. Atqui id videtur absurdum; veritas enim propria est dos cognitionis. Ergo...

Resp. *neg.* Major. quæ non bene probatur. Ad rationem enim logicæ veritatis non sufficit quælibet conformitas, sed ea quæ est inter formalem cognitionem et objectum. Species vero et habitus non sunt ipsa formalis cognitio, sed principia cognitionis.

Obj. 5.º Veritas simplicis apprehensionis saltem non videtur esse logica, sed transcendentalis.

(1) Cfr. S. Th. *De Verit.* q. 21, a. 2, ad 1.um

(2) r. *Periherm.* lect. 3.

lis est ea veritas, quæ cum ipsa rerum essentia confunditur. Sed talis est veritas apprehensionis simplicis. Ergo... Et probatur Minor. Etenim ratio veritatis in prima mentis operatione ex eo petitur, quod simplex apprehensio sit essentialiter imago et representatio alicujus objecti; unde cum ipso conformari necessario debet.

Resp. nego assertum, et probationis *distinguo* Majorem. Veritas transcendentalis est ipsa rerum essentia, prout conformis vel conformabilis intellectui, *conc.*, aliter, *neg.* Et *contradist.* Minor. Essentia ipsa simplicis apprehensionis est in hoc, quod conformetur objecto, quod exprimit hic et nunc ac representat, *conc.*, essentia ipsius est, ut sit conformis vel conformabilis intellectui, a quo per alium actum apprehendi in seipsa potest, *subdist.*, et sub hac consideratione est veritas transcendentalis, *conc.*, logica, *nego*. Veritas transcendentalis est *in re*, et desumitur per ordinem ipsius ad intellectum, a quo vel mensuram habet suæ perfectionis, vel cognosci potest cognitione vera: unde consistit in *conformatione* vel *conformabilitate rei cum intellectu*. E contrario veritas logica seu formalis est *in cognitione*, et consistit in *conceptus conformitate* cum re. Unde in simplici apprehensione duplex spectari potest veritas. Eadem enim illa simplicissima entitas physica, quæ est inchoata rei notitia, pro diverso termino, cum quo potest comparari, diversam sortitur veritatem: si consideratur per comparisonem ad objectum, cum quo hic et nunc adæquatur, illud idealiter in se exprimendo, veritate ornatur logica; et de hac nos loquebamur in nostra propositione. Si autem comparatur cum intellectu, quatenus est res quædam, quæ et habet essentiam suam typis divinarum idearum respondentem, et cognoscibilem vera cognitione per aliquem alium actum intellectus nostri; veritatem habet transcendentali. Ille ergo duæ veritates, quamvis in una re physica reperiantur, non sunt in suis conceptibus confundende, utote ex diversissima consideratione ac conformitatis relatione petite.

Obj. 6.º Sed S. Thomas sæpe docet veritatem *proprie* esse in iudicio, itemque in simplici apprehensione veritatem esse sicut *in quadam re*. Atqui hæc videntur cum nostra doctrina non posse componi.

Resp. distingo 1.um membrum Majoris. S. Thomas docet veritatem modo *proprio* intellectus, nempe *cognoscibiliter*, esse solum in iudicio, *conc.*, veritatem, etiam logicam, quomodocumque esse extra iudicium non posse docet S. Thomas, *nego*. Et similiter *distinguo* alterum membrum; scripsit S. Thomas veritatem esse in simplici apprehensione *ut in quadam re vera*, ad denotandum illam esse veritatem transcendentalem, *neg.*, ad denotandum veritatem non esse in apprehensione simplici, tamquam *cognitum* in *cognoscente*, *conc.*

Quemadmodum cum de veritate intellectus agitur, non venit in quæstionem veritas rebus omnibus communis, sed specialis et propria intellectus, id est, logica; ita etiam quando quæritur, in quo actu intellectus reperitur veritas logica, intelligi quæstio potest, et a multis intelligitur, de veritate, quæ insit menti secundum naturam peculiarem ipsius, nimirum prout *intellecta* et *cognita*. Veritas enim dupliciter esse potest in intellectu, ut cognita, et ut non cognita. Et veritas, quæ est ut cognita, seu quæ *est* et *est* et *cognoscitur*, dicitur a S. Thoma esse *proprie*, seu modo cognoscitivo ac proprio intellectus; nam solum intellectus potest ita possidere veritatem, ut cognoscat illam: veritas autem quæ non est, ut intellecta, seu quæ *est* quidem, sed *non cognoscitur*, ob oppositam rationem dicitur esse in intellectu *ut in quadam re*, quia is modus possidendi veritatem non est peculiaris intellectui. Aliud est itaque veritatem logicam quomodocumque possidere, quasi materialiter et *subjective*, et aliud eam possidere *objective* ac modo cognoscitivo. Primum asserit, alterum negat Angelicus Doctor simplici apprehensioni (1).

Obj. 7.º Nemo cum audit voces simplices, dicit *verum* esse id, quod profertur. Ergo idem sentiendum est etiam de simplici apprehensione, cujus voces simplices sunt signum. Atqui id videtur omnino significare, quod in simplicibus vocibus nulla sit veritas. Ergo.

Resp. dist. antec. Idque ideo accidit, quia in simplicibus vocibus nulla omnino est veritas, *neg.*, quia non est veritas plena et qualis in propositionibus ac iudiciis reperitur, *conc.*

Tota hæc doctrina melius declarabitur in sequenti articulo.

(1) Vide S. Th. in. 1 p. q. 16, a. 2, aliisque locis supra cit.

ARTICULUS III.

Utrum logica veritas speciali aliqua ratione
reperiatur in iudicio.

16. Si vera sunt, quæ hactenus disputavimus, reddenda ratio est, cur Aristoteles ac S. Thomas alique plures Philosophi nobiscum sentientes, docere tamen potuerunt veritatem logicam seu formalem in solo iudicio inesse.

PROPOSITIO. Veritas logica peculiari aliqua ratione reperitur in iudicio; ideoque recte dici potest absolute loquendo illam solum inesse in compositione ac divisione.

Prob. 1.^a pars.—1.º De veritate actuum intellectus perinde ratiocinandum est, ac de veritate signorum, per quæ illi exterius manifestantur. Atqui in propositione, quæ est orale iudicii signum, speciali aliquo ac proprio modo reperitur veritas præ simplicibus vocabulis, quæ simplices exprimunt conceptus. Ergo...

Minor probatur ex communi hominum sensu. Voces enim ac termini, quamvis habeant aliquam veritatem signi, non solent dici veri; nec quispiam vocabula simplicia profertenti respondet verum esse id, quod ille dicit. E converso propositiones et habent veritatem, et veræ dicuntur. Atqui hæc diversa loquendi ratio necessario supponit aliquem peculiarem veritatis modum in propositionibus. Ergo.

Prob. 2.º—Veritas per iudicium cognoscitur ac proinde est in eo *objective* seu *sicut cognitum in cognoscente*; at per simplicem apprehensionem veritas ipsa non cognoscitur, unde in ea est veritas tamquam in re quadam et *subjective*, non vero sicut cognitum in cognoscente. Ergo stat propositio.

Prob. *antec.*—Cognoscere conformitatem cognitionis cum re est cognoscere veritatem logicam, ut constat ex ejus definitione. Atqui per actum iudicii cognoscit mens cognitionem suam esse rei conformem. Ergo.

Prob. Minor.—Omne iudicium eo revocatur, ut quæ mens apprehendit prius de re, seu cognoscit per simplicem apprehensionem, ea de illo enuntiet; hoc est enim prædicatum subjecto attribueri, quemadmodum docet S. Thomas (1). Ut autem mens possit prædicatum enuntiare de subjecto, oportet, ut videat cognoscatque identitatem seu conformitatem formæ apprehensæ cum re ipsa. Atqui non potest cognoscere identitatem et conformitatem formæ apprehensæ cum re nisi ex ipso quodammodo cognoscat conformitatem suæ apprehensionis seu cognitionis cum re. Hæc est doctrina S. Thomæ non uno in loco disertissime tradita (2).

Sed dices.—Contra experientiam est, ut in quocumque vero iudicio cognoscamus intellectum et cognitionem nostram objecto cognito conformari. Id enim solum experimur in iudiciis reflexis, quale est hoc, v. g. *Verum est hominem esse risibilem*; non autem in directis, cujusmodi est hoc: *Homo est risibilis*.

Respondeo *distinguendo* assertum. Contra experientiam est, ut in quocumque iudicio vero cognoscamus *signate* seu in *actu signato* cognitionem nostram objecto esse conformem, *conc.*; ut cognoscamus *exercite*, seu in *actu exercito*, *nego*. Et eodem modo distinguo rationem allatam.

Solutio hujus difficultatis veritatem hujus secundæ probationis magis declarabit.

Cognoscere itaque veritatem *signate* seu in *actu signato* est cognitionem terminari ad veritatem sub ipso conceptu veritatis. Sic cognosco *signate veritatem*, cum cogito *veritatem ipsam*, cum ejus definitionem mente verso, cum expresse animadverto cognitionem aliquam esse objecto conformem. Cognoscere veritatem *exercite* seu in *actu exercito* est intel-

Quid sit
cognoscere
exercite et quid
signate.

(1) *Sed quando* (intellectus) *judicat rem ita se habere, sicut est forma, quam de re apprehendit, tunc primo cognoscit et dicit verum: et hoc facit componendo et dividendo. Nam in omni propositione aliquam formam significatam per prædicatum, vel applicat alicui rei significatæ per subjectum, vel removet ab ea.* 1 p. q. 16, a. 2. Totum hunc articulum egregie felicissimeque interpretatur P. Gregorius de Valentia, In 1.º part. disp. 1, q. 16, punct. 2.

(2) Vide S. Thom. 1 p. q. 16, art. 2; *Perihermen.* lib. 1, lect. 3; *Metaphysic.* lib. 6, lect. 4, paragr. c.

lectum ipso suo opere aestimare veram esse suam cognitionem.

Primum itaque non contingit in omni iudicio, sed tantum in reflexis. Immo non minus accidere potest in simplici apprehensione; ut quando concipio, quid sit id, quod significatur hac voce *veritas*, vel quid sit *iudicium esse verum*, vel quid sit *conformitas intellectus ad rem* etc. In his enim omnibus casibus cogito veritatem sub proprio ipsius conceptu expresso et signato. In omni autem iudicio etiam directo, ex natura ipsa iudicii reperitur cognitio *exercita* veritatis. Nam, ut recte observat Suarezius (1), intellectus non potest uno actu totam rem adaequate cognoscere, sed pedetentim ac per partes, ita ut primo illam exhibeat in confuso per simplicem apprehensionem, deinde attributa rei singillatim apprehendit, eique tribuit; et hoc est iudicare, enuntiare de re id, quod in illa mens percipit. Neque enim affirmare de homine risibilitatem possum, nisi prius risibilitatem in illo apprehendam; nec negare possum de homine naturam asiniam, nisi prius cognoscam eam minime inesse in homine. Unde iudicium tandem est in compositione ejus, quod cognoscitur rei inesse, cum ipsa re, vel in divisione seu remotione ejus, quod cognoscitur rei minime convenire. Et illa compositio aut divisio exprimitur per copulam. Verum non possum affirmare de homine formam aliquam, puta risibilitatem a me cognitam in ipso homine, nec negare de eodem naturam asiniam, quam in ipso non apprehendo, nisi eo ipso, implicite saltem, aestimem talem conceptum meum rei esse conformem, nimirum cognitionem meam veram esse. Sicut ergo qui frigidam aquam bibit, ipso actu seu *exercite* ostendit, ac dicit se sitim habere; ita intellectus cognoscens ac iudicans praedicatum subjecto convenire, eo ipso *exercite* existimat se non falli, sed cognitionem veram habere. Revera dicere: *Homo est risibilis*, aequivalet, et virtualiter idem est ac dicere: *Homo, cognitus ut risibilis, est vere risibilis*; seu *cognitio de risibilitate hominis objecto conformis est* (2). Ac

(1) Disput. *Metaph.* 8, sect. 4, n. 18.

(2) Vide Suarez, loc. cit.; Ruiz de *Scient. Dei*, disp. 87, sect. 3; Valentia, in 1.um part. disp. 1, q. 16, punct. 2; Tolet. in 1.um part. q. 16, a. 2.

proinde in omni actu iudicii mens implicite atque exercite quasi protestatur et cognoscit rem esse, prout a se cognoscitur, seu se in cognoscendo rem, conformari eidem intentionaliter. Quare quoad rem ipsam idem est dicere: *Homo est risibilis*, et: *Verum est hominem esse risibilem*. Et ideo a Logicis non consideratur inter modos efficientes propositionem modalem, modus *veri* et *falsi*, ut suo loco notatum fuit (1).

Probatur 2.^a pars propositionis. Nam quando quaeritur de veritate intellectus, controversia intelligitur de veritate, quae sit in intellectu tamquam cognita. Atqui veritas solum in actu intellectus iudicantis reperitur ut cognita, quemadmodum ostendimus in prima parte. Ergo.

Major. Etenim, ut argumentatur Cardinalis Toletus ex Angelici doctrina (2), «unumquodque simpliciter dicitur esse in alio, quando est secundum modum proprium illius. Sed modus proprius intellectus est cognitio. Ergo simpliciter illud verum dicitur esse in intellectu, quod est cognitum» (3).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES:

17. **Objicies 1.º** Si vera est allata doctrina, iudicium semper erit actus reflexus; sed dantur etiam ex communi doctrina iudicia directa. Ergo.

Resp. dist. Major. Omne iudicium erit reflexum reflexione cadente supra praevium actum simplicis apprehensionis, *conc.*, supra praevium aliquem actum iudicii, *neg.*

Et *contradistincta* Minore, *neg.* conseq.

Iudicium omne, etiam id quod *directum* appellatur, ex natura sua aliquam continet reflexionem. Iudicari enim non potest, nisi praecedat apprehensio simplex, et nisi id, quod de re apprehenditur, cum ipsa re comparetur; deque ea affirmetur aut negetur. Atque haec est expressa doctrina S. Thomae (4). *Veritas est... in intellectu, sicut consequens actum intellectus, et sicut cognita per intellectum; consequitur namque intellectus operationem, secundum quod iudicium intel-*

(1) In *Logica* Minori, n. 114.

(2) 1. p. q. 16, a. 2.

(3) In 1.um partem, quaest. 16, a. 2.

(4) *De Veritat.*, quaest. 1, art. 9. Cfr. 1. p. quaest. 16, art. 2.

lectus est de re, secundum quod est; cognoscitur autem ab intellectu, secundum quod intellectus reflectitur supra actum suum, non solum secundum quod cognoscit actum suum, sed secundum quod cognoscit proportionem ejus ad rem. Hæc est autem differentia judiciorum directorum ac reflexorum, quod in illis reflexio cadat supra præviam primam operationem, in reflexis autem supra præviam aliquod judicium: ut si ita judices: *Hominem esse rationalem, verum est.* Cæterum si in actu judicii cognosceretur veritas in actu signato, sequeretur utique omne judicium esse reflexum; id autem minime sequitur, si in actu judicii veritas exercite dumtaxat cognoscatur, quemadmodum jam explicatum est.

Obj. 2.º Etiam simplex apprehensio cognoscere potest veritatem et conformitatem sui ad objectum. Ergo etiam in simplici apprehensione potest inesse veritas ut cognita.

Resp. *dist. ant.* Semper ac necessario, *nego*; aliquando, *subdist.*, in actu signato, *conc.*, in actu exercito, sicut explicativus de judicio, *nego*.

Responsio patet ex dictis in probatione.

Illud etiam addi potest, simplicem apprehensionem reflexam cognoscere quandoque veritatem, sed instar definitionis cujusdam, non vero instar formæ a se actu possessæ. Nimirum per simplicem apprehensionem cognoscere possum, *quid sit veritas*, quid sit cognitionem suam esse veram; non possum autem cognoscere *me possidere veritatem* hic et nunc: quemadmodum cognosco per judicium (1).

Obj. 3.º Si veritas est in judicio vero tamquam cognita, idem quoque dicendum erit de falsitate. Atqui id absurdum est, secus enim non posset intellectus falsum judicium promerere. Ergo neque veritas est in judicio tamquam cognitum in cognoscente.

Resp. *dist. Maj.* Dicendum esset falsitatem cognosci per judicium *directe* et sub ratione falsi, *nego*; *indirecte* et sub ratione veri, *conc.* Et *contradist.* Minori, *neg. conseq.*

Non eodem modo cognosci dicenda est veritas et falsitas per actum judicii. Si enim, dum judicamus, existimaremus nos falli, seu non habere cognitionem objecto conformem, non

(1) Cfr. Sylvest. Prieras, 1 part. *Conflat.*, quæst. 16, a. 3, paragr. 1.

posset mens nostra ejusmodi judicium amplecti, quippe que ad veritatem nata est. Quare falsum admittere nequit, nisi sub specie veri; sicut etiam voluntas malum non appetit, nisi sub boni specie. Cum ergo intellectus erronea judicat, existimat se in sua cognitione objecto conformari, cum revera non conformetur. Ideo cognoscit aliquid quod falsum est, quin tamen hic et nunc cognoscat falsum esse (1).

ARTICULUS IV.

Utrum in simplici apprehensione possit esse falsitas.

Supponimus in judiciis ac ratiociniis falsitatem adesse posse: id quod compertum nobis est quotidiana experientia, cum videmus tot erroribus misere turpari genus humanum.

Itaque controversia solummodo agitur de simplici apprehensione. Et quamquam non una est auctorum ratio loquendi, tamen si bene perpendatur, quid sibi quisque velit, maxima, quoad rem ipsam, consensus reperitur.

18. PROPOSITIO. *Proprie ac per se loquendo falsitas in simplicem apprehensionem cadere nequit, potest tamen per accidens (2).*

Prob. 1.º—*Sicut res naturalis non deficit ab esse, quod sibi competit secundum suam formam, potest autem deficere ab aliquibus accidentalibus vel consequentibus, sicut homo ab hoc, quod est habere duos pedes, non autem ab hoc, quod est esse hominem: ita virtus cognoscitiva non deficit in cognoscendo respectu illius rei, cujus similitudine informatur (3).* Atqui intellectus rem simpliciter apprehendit, in quantum similitudine illius informatur, nempe specie impressa. Ergo...

(1) Vide Suar, disp. *Met.* 8, sect. 1, n. 17.

(2) Ita S. Th. 1 p. q. 17, a. 3; *De Verit.* quæst. 1, a. 12; 1.^a dist. 19, q. 5, art. 1. ad 7.um; *Contr. Gent.* lib. 1, c. 59, *Amplius*, et 61: lib. 3, c. 108, *Item*; Auctor *Totius Log. Arist. Summæ*, tract. de *Enuntiat.* c. 5. Vid. etiam Suar., disp. *Met.* 9, sect. 1; et Conimbric., *De Interpret.* c. 1, quæst. 5, a. 4; et Ruiz, op. cit., disp. 92, sect. 2.

(3) 1 p. q. 17, a. 3.

Statim
questionis
aperitur.

Vis hujus probationis in hoc, ut vides, sistit, quod intellectus, accepta specie, non possit non representare id, cuius habet speciem et pro gradu ac perfectione speciei: secus enim foret instrumentum vitiosum. Cum ergo simplex apprehensio non aliud faciat nisi representare rem, cuius species informatur, falli nequit (1).

Ad rem Auctor *Totius Logicæ Aristotelis Summæ*: *Falsum... non intelligit intellectus in prima operatione sua, quia vel attingit naturam rei, et tunc intelligit verum; aut non attingit, et tunc ignorat, et non est sibi proprie difformitas rei intellectæ ad naturam ejus, quia nec talis res est intellecta, sed aliqua alia: et ideo non est sibi falsitas, quæ proprie importat deceptionem et non ignorantiam solam. Et inde est, quod Philosophus tertio de Anima dicit, quod intellectus comprehendens quod quid est, semper est verus* (2).

«Dices posse hujusmodi actum representare rem, non tamen sicut est, et ideo posse respectu objecti sui esse falsum.»

«Respondetur, in simplici actu seu representatione involvi repugnantiam, quia in hoc modo representandi non attribuitur una res alteri, neque unus conceptus objectivus alteri, sed simpliciter aliqua res representatur. Ergo vel representatur sicuti est, vel non est illa, quæ representatur; et consequenter repugnat esse objectum, et non representari sicuti est. Sicut imago sensibilis simpliciter representans personam aliquam, oportet ut representet illam, sicut est; vel si in aliquo non representat illam, sicut est, in eo non est imago ejus, et ideo non potest dici falsa imago proprie loquendo, sed imperfecta aut diminuta, vel non imago. Unde quando appellamus aliquam falsam imaginem, falsitas revera existit in attributione, vel compositione nostra, quia scilicet attribuimus talem imaginem ei, quem non representat, existimantes esse imaginem ejus; et ita illa falsitas solum est objective in intellectu, seu denominative ab actu intellectus. Eodem ergo modo censendum est de simplicibus conceptibus

(1) Supponenda hic sunt, quæ alibi dicuntur de speciebus intelligibilibus.

(2) *Totius Log. Arist. Summa*, tract. de *Enuntiat.* c. 5.

seu actibus cognoscendi, qui ita se habent, sicut simplices imagines» (1).

Diximus in propositione simplicem conceptum proprie ac per se seu ratione sui falsum esse non posse, posse autem per accidens.

19. Id ut explicetur, duplex genus apprehensionum simplicium ex Angelici Doctoris sententia distinguendum est: alterum earum, a quibus objectum vel ratio aliqua simplicissima et incomplexa exhibetur, qualis est v. g. apprehensio representans rationalitatem, colorem, etc.; alterum vero earum, a quibus representatur objectum compositum, vel ratio aliqua complexa, ut si concipias hominem doctum, animal rationale etc.: hujusmodi sunt passim apprehensiones, quæ præ se ferunt rerum definitiones, utpote quæ fiunt per genus proximum et ultimam differentiam, ac proinde continent notionem complexam. Itaque docet Aquinas in hujusmodi apprehensionibus, complexas notiones exhibentibus, posse admisceri falsitatem per accidens, nempe ratione affirmationis vel negationis annexæ; quod contingit dupliciter: vel ex *comparatione definitionis ad definitum*, et tunc dicitur definitio falsa respectu alicujus, cui non recte attribuitur, licet in se verissima sit; sicut definitio *circuli* falsa est de *triangulo*. Vel secundo respectu partium complexionis ipsius aut definitionis ad invicem, in quibus implicetur aliqua impossibilis affirmatio, ut si quis hanc definitionem concipiat: *Animal rationale quadrupes vel alatum*, nam in hujusmodi definitione præsupponi potest hoc iudicium falsum: *Animal rationale est quadrupes vel alatum* (2).

In apprehensionibus autem, rationes simplices et incomplexas representantibus, docet S. Thomas cum Aristotele proprie non dari deceptionem, sed ignorantiam, quia *quicumque... non attingit ad quod quid est rei simplicis, penitus ignorat ipsam, non enim potest aliquid ejus scire et aliquid ignorare, cum*

(1) Suar. ib. n. 15.

(2) Vid. S. Th. 1, p. q. 17, a. 3; q. 85, a. 6; 1.^a dist. 19, q. 5, a. 1 ad 7.um; *Cont. Gent.* lib. 1, cap. 59; *De Verit.* q. 1, a. 12; *Metaphy.* lib. 9, lect. 11, paragr. d, e; *De Anima*, lib. 3, lect. 11, circ. fin. Cf. Did. Ruiz de Montoya, *De Scientiâ Dei*, disp. 92, sect. 2, n. 10.

Duplex genus apprehensionum.

Quibus modis possit esse falsitas in apprehensione.